

Nr 41

Justitieutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973:173 med förslag till lag om ändring i lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål jämte motion.

Propositionen

I propositionen 1973:173 har Kungl. Maj:t (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen att bifalla i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål.

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisar utskottet till vad utskottet anför på s. 4.

Motionen

I motionen 1973:2123 av herr Winberg m. fl. (m) hemställs att riksdagen vid behandling av prop. 1973:173 uttalar att i administrativ ordning meddelade bestämmelser om personundersökning bör innehålla att den personundersökte bör beredas tillfälle att sammanträffa med den föreslagne övervakaren *där så lämpligen kunnat ske*.

Motionsskälen återges nedan på s. 4 och 5.

Lagförslaget

Det vid propositionen fogade lagförslaget är av följande lydelse.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål

Härigenom förordnas, att 1, 3, 4, 8 och 10 §§ lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

I brottmål skall, om det prövas erforderligt, personundersökning äga rum för vinnande av utredning rörande den misstänktes personliga förhållanden samt angående de åt-

I brottmål skall, om det prövas erforderligt, personundersökning äga rum för vinnande av utredning rörande den misstänktes personliga förhållanden samt angående de åt-

Nuvarande lydelse

gärder som må anses lämpliga för att främja hans anpassning i samhället.

Föreslagen lydelse

gärder som må anses lämpliga för att främja hans anpassning i samhället och öka hans möjligheter till personlig utveckling.

3 §

Om personundersökning förordnar rätten, så snart det finnes lämpligen kunna ske. Sådant förordnande må dock ej meddelas, med mindre den misstänkte erkänt gärningen eller eljest sannolika skäl föreligga att han begått den.

Rätten skall så snart det lämpligen kan ske förordna om personundersökning och uppdraga åt skyddskonsulent att föranstalta om sådan undersökning. Förordnande må dock ej meddelas, med mindre den misstänkte erkänt gärningen eller eljest sannolika skäl föreligga att han begått den.

Erkänner vid förundersökning den misstänkte brott för vilket är stadgat fängelse i två år eller däröver, skall åklagaren, om ej särskilda skäl äro däremot, utan dröjsmål göra anmälan därom hos rätten för beslut angående personundersökning.

4 §

Rätten må uppdraga åt skyddskonsulent att föranstalta om personundersökning. I annat fall skall rätten utse lämplig person till personundersökare.

Personundersökningen verkställs av tjänsteman inom skyddskonsulentorganisationen eller av personundersökare som skyddskonsulenten utser. Till personundersökare får utses endast den som undergått för ändamålet avsedd utbildning eller eljest har erforderliga kunskaper.

Framkommer under personundersökningen att den misstänkte är i behov av personligt stöd eller annan hjälp kan skyddskonsulenten förordna förtroendeman för honom, om han samtycker därtill. Förtroendeman skall entledigas så snart den misstänkte begär det.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse**Uppdrag som förtroendeman upphör när*

- 1. förundersökning avslutas utan att åtal väckes,*
- 2. åtalet nedlägges,*
- 3. dom meddelas varigenom den misstänkte frikännes eller förklaras fri från påföljd eller påföljd efterges,*
- 4. dom meddelas varigenom den misstänkte dömes till böter eller villkorlig dom,*
- 5. verkställbar dom rörande annan påföljd föreligger mot den misstänkte.*

8 §

Den som utfört eller biträtt vid utförande av personundersökning må ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit rörande enskilds personliga förhållanden. Bryter någon häremot, dömes, om ej gärningen är att anse såsom ämbetsbrott, till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Den som utfört eller biträtt vid utförande av personundersökning *eller fullgjort uppdrag som förtroendeman* må ej obehörigen yppa vad han därvid erfarit rörande enskilds personliga förhållanden. Bryter någon häremot, dömes, om ej gärningen är att anse såsom ämbetsbrott, till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

10 §

Konungen meddelar bestämmelser om ersättning åt den som utfört eller biträtt vid utförande av personundersökning samt åt läkare som avgivit intyg enligt 7 §. Sådan ersättning skall gäldas av statsverket.

Konungen meddelar bestämmelser om ersättning åt den som utfört *eller* biträtt vid utförande av personundersökning *eller förordnats till förtroendeman* samt åt läkare som avgivit intyg enligt 7 §. Sådan ersättning skall gäldas av statsverket.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1974.

Utskottet

Mot bakgrund av de vid årets riksdag godkända riktlinjerna för en genomgripande reform av kriminalvårdens organisation och verksamhet (prop. 1973:1, bil. 4, JuU 1973:15, rskr. 1973:152) föreslås i propositionen vissa ändringar i den lagstiftning som reglerar personundersökningsverksamheten. Enligt förslaget skall domstolens uppdrag att föranstalta om personundersökning alltid gå till skyddskonsulenten. Om personundersökningen inte utförs av tjänsteman inom skyddskonsulentexpeditionen, skall skyddskonsulenten utse personundersökare. Endast den som genomgått särskild utbildning eller eljest har erforderliga kunskaper skall kunna utses till personundersökare. Förslaget innebär vidare att omfattningen av personundersökningen vidgas. En nyhet är att enligt förslaget skyddskonsulenten vid behov och med den misstänktes samtycke skall kunna förordna en s. k. förtroendeman för honom. Förtroendemannen skall främst ha till uppgift att före domstolens avgörande fungera som ett socialt och personligt stöd för den misstänkte.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 1974.

De nyss nämnda av värriksdagen antagna riktlinjerna innebär för frivårdens del bl. a. en förstärkning av personalresurserna i syfte att effektivisera personundersökningsförfarandet och öka möjligheterna att biträda den misstänkte med stödjande åtgärder. Som utskottet särskilt underströk vid sin prövning av riktlinjerna innebär dessa också den fördelen att behandlingsplaneringen kan påbörjas på tidigt stadium.

Utskottet ser med tillfredsställelse att riktlinjerna nu fullföljs genom förslag om reformering av personundersökningsförfarandet. Den starkare anknytning av förfarandet till skyddskonsulentorganisationen, som nu föreslås, och det samarbete, som avses komma till stånd mellan den misstänkte och hans blivande övervakare, tillgodoser i väsentlig grad föreliggande behov av att kunna tillgripa kurativa insatser redan innan hjälpåtgärder kan vidtas inom ramen för kriminalvård i frihet. Som departementschefen framhåller är det synnerligen angeläget att den misstänkte och den föreslagne övervakaren får lära känna varandra och vänja sig vid att i samråd med frivårdstjänstemän lösa de problem som kan vara för handen. En sådan ordning kan också utgöra ett värdefullt personligt stöd för de misstänkta i den svåra situation som de i allmänhet befinner sig i under tiden fram till dess brottmålet avgörs. Även för domstolen och för kriminalvårdens del kan ett tidigt etablerat samarbete mellan den misstänkte och övervakaren vara till fördel. Viktigt är emellertid att de åtgärder, som vidtas före domen i målet, helt bygger på frivillig medverkan från den misstänktes sida och genomförs på sådant sätt att de ej av honom uppfattas som om utgången av målet på förhand skulle vara given.

I propositionen förutskickar departementschefen att vissa tillämpningsföreskrifter skall utfärdas i administrativ ordning, bl. a. i fråga om sammanträffande mellan den personundersökte och den som föreslås som övervakare. Sistnämnda fråga tas även upp i motionen 1973:2123. Motio-

närerna framhåller att bestämmelserna enligt departementschefens uttalanden i propositionen kommer att få en sådan utformning att dylikt sammanträffande blir obligatoriskt. De anser att det givetvis är önskvärt att den misstänkte och hans blivande övervakare får tillfälle att råkas men menar att en undantagslös regel härom skulle kunna medföra att personundersökningen fördröjs och att brottmålets handläggning försenas. Motionsyrkandet går ut på att de av departementschefen förutskickade bestämmelserna om personundersökning bör innehålla att den personundersökte bör beredas tillfälle att sammanträffa med den föreslagne övervakaren där så lämpligen kunnat ske.

Som framgår av det föregående delar utskottet departementschefens uppfattning om värdet av att sammanträffande kommer till stånd mellan den misstänkte och den blivande övervakaren. Den föreslagna ordningen kan emellertid medföra att personundersökningen fördröjs och målets handläggning försenas. Sådana konsekvenser kan som motionärerna anför för den tilltalade innebära större olägenheter än som följer av att han inte sammanträffar med övervakaren före huvudförhandlingen. Det är därför angeläget att regeln om sammanträffande mellan den tilltalade och övervakaren ges en sådan utformning att hänsyn kan tas till omständigheterna i det enskilda fallet. Självfallet måste också i överensstämmelse med vad utskottet ovan påpekat beaktas att kontakter av nyss angivet slag inte etableras mot den tilltalades önskan. Enligt vad utskottet inhämtat kommer de förutskickade tillämpningsföreskrifterna att tillgodose sådana önskemål. Med hänsyn härtill påkallar motionen inte någon riksdagens åtgärd.

Utöver vad sålunda upptagits föranleder de i propositionen framlagda förslagen inte några uttalanden från utskottets sida.

Utskottet hemställer

- A. att riksdagen antager det i propositionen 1973:173 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen om personundersökning i brottmål,
- B. att riksdagen avslår motionen 1973:2123.

Stockholm den 4 december 1973

På justitieutskottets vägnar

ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), fröken Bergegren (s), herr Dockered (c), fröken Mattson (s), herrar Ernulf (fp), Larfors (s), Johansson i Växjö (c), Nygren (s), Westberg i Ljusdal (fp), fru Hjelm-Wallén (s), fru Bergander (s), herrar Schött (m), Måbrink (vpk), Norrby i Gunnarskog (c) och Alf Pettersson i Malmö (s).

